

Retfærdighed for de Privilegerede

Taler

Andreas Bonnevie

Dato

12 januar 1816

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Debatt om sagbruksprivilegiene

- 1 Det skulde smerte mig, og smerte mig inderlig, dersom Nogen i denne Forsamling - Nogen i Norges Land - med Rette skulde kunne bebreide mig, at jeg ikke der, hvor det enten gjældte Fædrenelandets Ære eller Frihed, talte saaledes, at jeg ikke behøvede at rødme ved mine Ord, om de end i Kløgt og
- 5 Skarpsind og Kraft langt bleve ovetrufne af de mange hæderlige Nordmænd, som Naturen udrustede med større Evner, og som jeg derfor her havde dobbelt Anledning til at glæde mig ved at have lært at kjende og agte.

- 10 Men Kjærlighed til sand Ære og sand Frihed kan aldrig være adskilt fra den høieste Grad af Agtelse for den sande Retfærdighed.

- Skulde derfor den Mening, som jeg i Dag ytrer i denne, saare vigtige, Sag, ikke stemme med Enkeltes - eller vel endog med Mængdens - Ønsker eller Begreber - skulde den synes at være Præget af mindre Interesse for den Deel af
- 15 Borgersamfundet, for hvilken Ingen kan nære en høiere Agtelse og Hengivenhed end jeg - for Landmanden, - da miskjendes jeg netop fordi jeg elsker Friheden, men kan ikke overtale mig til at købe den paa Retfærdighedens Bekostning.

- 20 Her er Spørgsmaalet om Ophævelsen af en betydelig - i flere Henseender betydelig - Deel af Statsborgernes Rettighed; - en Rettighed, som, om den end ikke ved sin Ælde var mærkværdig, dog er hjemlet fra Slægt til Slægt af den lovmæssige Regjering - kort sagt - man vil øieblikligen berøve de hidtil privilegerede Saugeiere deres lovlige Eiendom, ikke ved at fratage dem det
- 25 Privilegium, som selv den meest rasende Demagog - naar han ikke havde givet Slip paa den Rettighed, at tælles blandt Cultiverede - kan negte, at de de facto have besiddet, men ved at gjøre dette almindeligt for alle Rigets Egne og

Beboere . - Her bliver, og kan ikke blive Qvæstion om hvad disse gjældende og
30 uimodsagte Privilegier have kostet Besidderen, eller hvorledes han har erhvervet
dem, det er nok, at disse fra Mænd til Mænd i Aarhundreder ere blevne anseede
for, og givet i Arv som Eiendom.

Jeg vil her ikke tale om de statsoeconomiske Grundsætninger, der efter Enhvers
35 forskellige Anskuelse maaskee kunne bestemme Mange af os baade for og imod
en almindelig Tilladelse, i denne Tidspunct, til Afbenyttelsen af Landets
vigtigste Erhvervskilde; - heller ikke vil jeg melde om mit eget Ønske: at der
aldrig havde existeret et saadant Baand paa Næringsfriheden, som det, der her
omtales, og at Nationen havde i denne Stund eller stedse havde haft Indsigt nok
40 til at behandle sin vistnok store intrinsike Rigdom med behørig Vindskibelighed
og Klogskab. Her skal kun Talen være om det, der er retfærdigt - ikke nyttigt
alene - at denne Nationalforsamling, uden videre Betænkelse hæver aldeles et
lovbundet Forhold, hvori saa mangfoldige af Statens, fra den politiske Side
betragtede, langt fra ikke uvigtige Borgere, fra Arilds Tid have staaet i til det
45 øvrige Borgersamfund.

Norge er en fri Stat, en - om man saa vil - ny Stat, efter Foreningen med Sverrig;
men Begrebene om Frihed, om Ret og om Pligt maae derfor ikke forekomme os
nye! - Egen Overbeviisning - Grundlovens retfærdige Bud, i dens 101ste og
50 105te §§ - Jeg anfører dem i en Samling af humane og liberale Borgere, og paa et
Sted, hvor ikke lav Personlighed, understøttet af den Mægtigeres Indflydelse, -
den være evig bandlyst fra vore Sammenkomster !!! - fortolke Loverne; - denne
Overbeviisning, disse Grundlovens Ord, i Forening med de grundede
Andragender, der vel fra Enkelte, men dog fra Flere - var det end blot fra Een -
55 Borgere ere indkomne til Storthinget, bestemme mig til at ønske den endelige
Afgjørelse af, og Bestemmelse i Sagen, angaaende Saugbrugs-Privilegierne, udsat
til det følgende ordentlige Storthing.

Man indvende mig ikke her, at Eidsvolds-Declarationen af 23de Mai 1814
60 paalægger dette Storthing, i denne Sag at tage en afgjørende Bestemmelse! Ogsaa
om Bestemmelsen af et eget Coffardiflag - en vigtigere Sag for Norge, end
Mange synes at have villet ansee den for - blev af dette Storthings Pluralitet
udsat til et følgende, som man af gyldige Grunde maatte ansee mere competent
til at fatte en endelig Beslutning i denne Sag, end der med Grund kunde antages
65 om dette. Hvad der er skeet med en Sag af Vigtighed, kan vel ogsaa - og her bør
det - skee med en anden.

70 Fordi Rigsforsamlingen paa Eidsvold - som var saare naturligt - ikke kunde blive
færdig med den hele Constitutions-Lovgivning i sit fulde Omfang, og fordi den
paa Grund heraf kunde lade det være nok med at bestemme almindelige
Principer for den speciellere Lovgivning, derfor ere dens Bud ikke Bibelens Ord,
naar de paalægge os - Norges første ordentlige Storthing - at fatte alle de
Lovbestemmelser, den selv ikke kunde overkomme, og som den uden Tvivl selv
75 for en Deel vilde have indstillet til Nationens nærmere Prøvelse og Omdømme,
om den end ikke af Omstændighederne havde været tvunget til - at haste.

Slet skulde, efter min Formening, det Exempel være, som nærværende Folke-
Forsamling gav paa Begrebet om Frihed, naar den ikke alene herved forstod en
80 sikker Nydelse af egne, men endog Tilladelse til at krænke Andres Rettigheder.
At forklare Begrebet om Borgerfrihed saaledes, staaer til os; - thi vor er Magten; -
men det staaer ogsaa til os at forklare det anderledes. Jeg for min Deel ønsker, at
Nationens Mænd ikke vilde paadrage sig nogen Borgers Bebreidelse for
Uretfærdighed, ja! ikke engang - naar det er muligt at undgaae - udsætte sig
85 endog for Skinnet af denne Brøde.

Mit Votum i denne Sag er derfor: "At den Bestemmelse, som indeholdes i 1ste §.
af Odelstingets nærværende Lovforslag ikke vorder antaget som Lov, førend
det ved nærmere Undersøgelse er tilstrækkelig beviist, at en saadan Tilladelse,
90 som den det indeholder, vil være gavnlig for Staten, naar den - som her er
foreslaaet - bliver almindelig over hele Riget,"

Denne min personlige Mening, som Repræsentant, grunder sig i Sagens
Vigtighed. I Sagens Natur, i den lovbundne Friheds og i den uforanderlige
95 Retfærdigheds Bud derimod grunder sig den Paastand, jeg her paa flere
Medborgeres Vegne høitideligen nedlægger: at dersom denne Forsamling
antager Odelstingets Forslag i §. 1 som Lov, den da tillige vil laane et villigt Øre
til Grundlovens § 105, og ved Siden af en almindelig Tilladelse til fri Saugskuur
bestemme en lovlig og retfærdig Erstatning for de Statsborgere, der ved en
100 saadan Lov maatte lide et beviisligt Tab i deres retmæssige Eiendom.

Kilde

"Storthings Forhandlinger i Aarene 1815 og 1816", s. 372-378.

Emner

105 Debatt, Innlegg i Stortinget

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/retfaerdighed-for-de-privilegerede>

110

115

120

125

130

135

140